

Psykiska gränstillstånd

De speciella upplevelser som en del människor har nära döden visar stora likheter med andra extrema sinnestillstånd. James E. Alcock, professor i psykologi vid Glendon College i York, Toronto, diskuterade bl a sådana tillstånd i en artikel i *Skeptical Inquirer (Psychology and Near-Death Experiences, SI III/3, Spring 1979)*. Nedan följer ett referat av denna artikel.

Medan människan har lätt att acceptera djurens och växternas död, har hon svårt att förlika sig med tanken på sin egen. För att lindra ångesten inför livet och döden har religionerna utvecklats, som lär oss att vi har en själ som överlever kroppen.

Darwinismen innebar för många ett hot mot denna tro. Som en följd bildades 1882 det första parapsykologiska sällskapet, the Society for Psychical Research. Sällskapet ville försöka bevisa själens odödlighet. Idag har detta intresse väckts till liv igen, och det finns forskare som påstår sig ha bevis för reinkarnation, och för att det finns en själ som kan existera skild från kroppen.

Att uppleva döden

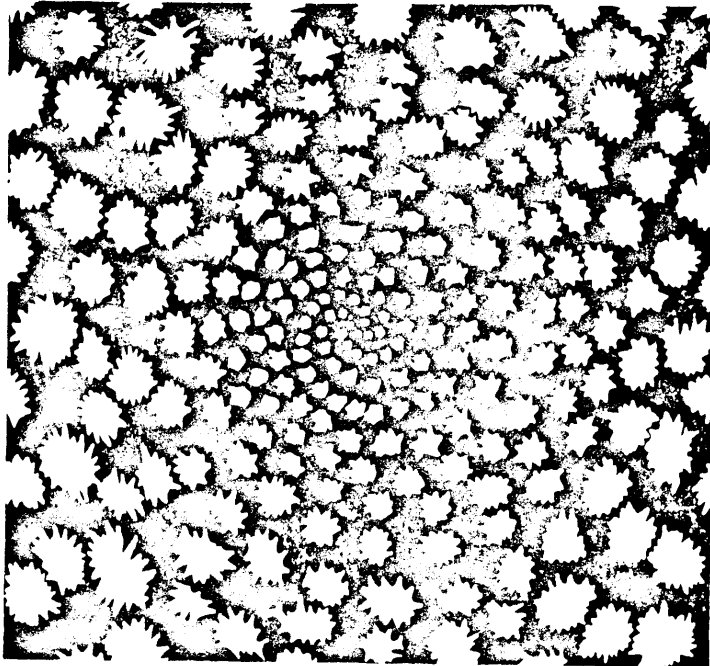
Den amerikanske psykiatern Raymond Moody menar, att de gemensamma erfarenheterna hos patienter som överlevt "döden", visar att själen lever vidare efter döden. Detta är vad de döende patienterna upplever:

Under starkt fysiskt obehag hör patienten läkaren förklara henne död. Ett plågsamt ringande ljud hörs och patienten känner sig bli dragen genom en tunnel. Hon märker att hon har en ny kropp

och ser sin gamla kropp liggande på båren, och sjukpersonalen som gör upplivningsförsök. Hon får se döda anhöriga och vänner och möter en starkt lysande varelse som utstrålar värme och kärlek. Hennes liv passerar revy medan hon upplever stor lycka och frid. Hon tycker sig ha kunskap om allt. Till slut kommer hon till en gräns, men något får henne att motvilligt vända tillbaka till sin gamla kropp. Efteråt är hon mycket starkt påverkad av upplevelsen och inte längre rädd för döden.

Moody tycker sig inte kunna finna några fysiologiska eller psykologiska förklaringar till dessa upplevelser. Därför har de inga naturliga förklaringar, säger han.

Många av dessa berättelser fick Moody först långt efter det att de ägt rum, och oftast sedan personerna ifråga hade hört honom tala om ämnet. Det var en stor variation i upplevelsorna, som dessutom uppgavs som delvis omöjliga att beskriva i ord - någonting som de har gemensamt med det som drogpåverkade personer och mystiker kan känna.

Tunnel av pulserande ljus; rapporterad syn under marijuanarus. Dessa tunnlar framträder både vid drogpåverkan och nära-dödenupplevelser. (Ur Science and the Paranormal.)

Mystiska upplevelser

Mystiska erfarenheter har inte uppmärksammats mycket av psykologer. Sådana extatiska tillstånd har många ungdomar försökt uppnå genom droger eller meditation sedan 60-talet. Mystiker och helgon har i alla tider rapporterat om liknande upplevelser, vilka med all sannolikhet utgör ett helt normalt men ovanligt tillstånd, som vem som helst kan få vara med om, t ex under avslappningsövningar.

Mystiska upplevelser liknar nära-döden-upplevelser, bl a på det sättet att rädslan för döden försvinner och att man tycker sig förnimma universums enhet. Kommentarer som "Jag kände att jag var beredd att dö" är vanliga från personer som berättar om dessa upplevelser. De känner sig samtidigt odödliga.

Utomkroppsliga erfarenheter

De flesta parapsykologer tror att någon sorts själ spontant kan lämna kroppen både i vaket tillstånd och under sömnen. Under s k utomkroppsliga tillstånd ser personen ifråga sig själv uppifrån. Den parapsykologiske forskaren Tart påstår sig ha gjort experiment som ger stöd åt att själen verkligen befinner sig ovanför kroppen vid dessa tillstånd. I experimenten fick försökspersonerna under sömnen läsa texten på ett papper, som de inte kunde nå. Men dessa experiment har kritiserats även av parapsykologerna själva.

John Palmer, professor i parapsykologi, drar slutsatsen att s k hypnagog sömn (se nedan) förklarar majoriteten av utomkroppsliga upplevelser, som för övrigt nästan alltid sker när man ska till att somna eller vakna.

Psykologer och psykiatriker känner väl till utomkroppsliga upplevelser, som anses kunna uppkomma i stressiga eller konfliktfyllda situationer. En antydning till sådana tillstånd finns också hos var och en, som försöker komma ihåg sig själv i en viss situation. Föreställ dig t ex dig själv då du satt och åt middag igår. Vad ser du? Säkert något som du aldrig har sett i verkligheten: En scen där du själv finns med, men du tittar på dig själv från en plats utanför kroppen.

Hypnagog sömn

Detta är ett tillstånd som de flesta människor upplever då och då medan de befinner sig mellan vakenhet och sömn. De utgörs av syner, där man först ser färger, ljus och geometriska former, sedan livliga och detaljrika bilder av ansikten och föremål. Till sist kan ovanligt vackra och storslagna landskap visa sig.

Hallucinationer

Hallucinationer är syner med sådan kraft att vi tror att de är verkliga. Undersökningar visar att vissa typer av bilder återkommer både vid användning av droger och vid hypnagog sömn, delirium, yrsel och sinnesdeprivation (då en person utestängs från yttre sinnesintryck). Dessa bilder utgörs av gallerverk, spindelnät, tunnlar och spiraler och kännetecknas av livliga färger och intensivt sken. I ett senare stadium kan även välkända personer och föremål visa sig. Utomkroppsliga upplevelser är vanliga.

Hypnotisk regression

I boken In Search of Bridey Murphy berättas om en amerikansk kvinna, som under hypnos erinrar sig ett tidigare liv på Irland. Många parapsykologer trodde på denna historia, trots att en

journalist på Chicago American avslöjade att kvinnan fått inspiration till detaljerna om sitt påstådda tidigare liv från en granne och en släkting som var från Irland.

Det troligaste är att de "minnen" som en hypnotiserad person berättar om är en fantasiblandning av tidigare information som glömts bort. Undersökningar som gjorts stöder denna teori.

Forskning utan metafysik

De s k bevisen för liv efter döden är föga imponerande. De ger också en förskönad bild av döden som en fantastisk övergång till ett annat liv. Risken finns t o m att vissa olyckliga människor begår självmord för att nå detta tillstånd.

Men vi bör för den skull studera mystiska upplevelser hos levande och döende människor, och det vore synd att bara överlämna det hela åt pseudovetenskapen. Det finns också forskare som samlat rapporter om

nära-döden-upplevelser och som inte anser sig behöva tillgripa några metafysiska förklaringar till dessa.